

JÉZUS MESSIÁSI ÖNTUDATA A JÁNOS
17-BEN

A VIZSGÁLAT KIINDULÓPONTJA

- Jézust általánosan Krisztusnak titulálják a negyedik evangéliumban és az egyházi hagyományban is. VISZONT:
- Krisztus tisztsége ritkán van definiálva.
- Kevés szó esik azokról a feltételekről, amelyek teljesülése alapján lehetséges a beazonosítás.
- Kérdéses, hogy a názáretinek a Messiással való azonosítása magától Jézustól származik, vagy később „aggatták” rá e tisztséget.

A SZAKASZ ALKALMASSÁGÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA

- A János 17 alkalmas-e arra, hogy a kérdésekre válaszokat kaphassunk? Két fontos kérdés:
- 1. Milyen szorosan köthető az imádság szövege magához Jézushoz? (Szerzőségi kérdés)
- 2. Feltételezhetünk-e benne rejlő messiási utalásokat? (A szöveg teológiájának vizsgálata a tágabb és a szűkebb kontextus alapján)

A SZERZŐSÉG KÉRDÉSÉNEK JELENTŐSÉGE

- Ha a leíró Jézushoz közelálló személy, szemtanú, akkor az esetlegesen megjelenő messiási utalások nagy valószínűséggel magától Jézustól származnak.
- Ha a leíró, vagy leírók nem köthetők a Názáretihez személyesen, illetve időben is messzebb állnak tőle, akkor nagyobb teret kap a formálódás, esetleg torzulás. Ebben az esetben nagyobb valószínűséggel feltételezhető, hogy Jézus Krisztussal való azonosítása későbbi teológiai koncepció

A SZERZŐSÉG KÉRDÉSE: FŐBB IRÁNYVONALAK

- A hagyományos egyházi feltételezés: Zebedeus fia János, más néven János apostol
- A modern feltételezés: Presbiter János
- Culpepper kiegészítő hipotézise: „jánosi-iskola”

ZEBEDEUS FIA JÁNOS

PRO:

- A szöveg szerint Jézushoz közelálló, szamtanú
- A belső tanítványi kör tagja
- Az egyháztörténeti hivatkozások
- Beazonosítható a szinoptikusoknál található nevek alapján

János szerinti evangélium

Zebedeus fia János

CONTRA:

- A szöveg nem nevezi meg
- Nem használja az apostol kifejezést
- Papias leírásában szereplő két János

PRESBITER JÁNOS

PRO:

- A 2János szerzőjének önhivatkozása
- Papias kijelentése a „Vén Jánosról”
- Sok kutató e mellett teszi le a voksát (pl.: Bolyki, Hengel, Harnack, stb...)

CONTRA:

- A πρεσβύτερος elsődleges jelentése vén, nem feltétlenül egyházi tisztségként értelmezendő
- Sokkal több egyháztörténeti hivatkozásban szerepel János apostol (és Papias kijelentését is lehet másképp értelmezni)
- A szinoptikus evangéliumokban egyáltalán nem szerepel, nem igazán hozható velük

MIND KÉT JÁNOS

PRO:

- Ezzel az elképzeléssel csak Hengelre hivatkozva találkoztam
- A teológiai fejlődés érve szólhat mellette
- Presbiter János feldolgozta és összeszerkesztette János apostol hagyományát

CONTRA:

- Maga Hengel sem tudja elkülöníteni a két személyt egymástól
- Semmi nem utal rá a szövegben
- Szimpla hipotézis, és sem a Presbiter János, sem a János apostol problematikájára nem ad megoldást, csak tovább bonyolítja a helyzetet

A „JÁNOSI-ISKOLA”

PRO:

- A „jánosi-iskolának” nem az evangélium leírását, csak a végső redakciót szokták tulajdonítani.
- Az evangélium érett teológiája.
- Az evangélium végén található összegzés pluralisban szerepel.
- Iraneus utalása

CONTRA:

- A „jánosi-iskola” léte Culpepper elmélete, sehol nem találunk róla konkrét leírást az egyháztörténetben.
- A stilisztikai egység miatt lehetetlen a források különböző szintjeit feltárni.
- A teológiai fejlődés érve csak a kései lejegyzés feltételezését indokolja, az iskola létét nem.
- A többszám első személy használata a görögben jelentheti általános alany használatát. A kontextusban sokkal

A KÉRDÉS ELDÖNTÉSE

- Ha szigorúan a tényekre szorítkozunk és komolyan vesszük a szöveg belső tanúságát arra nézve, hogy a leíró Jézus szemtanúja volt, akkor csak két lehetőség marad a szerző személyét illetően: János, a Zebedeus fia, vagy János, a Presbiter.
- Ebből következik, hogy az imádság szövege alkalmas a vizsgálatra, az esetlegesen benne rejlő messiási utalások nagy valószínűséggel **Jézus öntudatát tükrözik**.
- Ockham-borotváját alkalmazva a legjobb válasz a szerzőség kérdésére: János apostol

A SZAKASZ ALKALMASSÁGÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA II.

- A negyedik evangélium teológiájának vizsgálata
- A főpapi ima elhelyezkedése az evangéliumon belül

A FŐPAPI IMA TÁGABB KONTEXTUSA

- Az Ószövetség meghatározó szerepet kap, átszövi János teológiáját
- Idézetek a *Septuagintából*, saját fordítások használata
- Nagyon gyakori, hogy nem konkrét idézetet alkalmaz, csak burkolt utalást tesz
- Az imádság ezen belül tekinthető összefoglalásnak Jézus földi szolgálata végén, illetve az evangéliumon felépítettségében jelentkező fokozás csúcspontja is

A FŐPAPI IMA SZŰKEBB KONTEXTUSA

- Az imádság szoros kapcsolatban áll a búcsúbeszéd c. szakasszal (13-16. fejezet)
- A búcsúbeszédekben megjelenik Jézus halálának és megdicsőülésének szótérelmológiája
- Rokonság a zsidó „törvényszéki-imával”, amelyekben szerepelt tanító-jellegű rész
- Lehetséges tehát, hogy Jézus az imádság közben is tanítói jelleggel kifejezte a saját messiási küldetését

A MESSIÁS JELLEMÉNEK FELTÁRÁSA

A dolgozat ezen részében azt vizsgáltam, hogy a Krisztus fogalom pontosan milyen jelentéstartammal jelenik meg János evangéliumában. Ehhez négy témát dolgoztam fel:

- Krisztus fogalom a János evangéliumában
- A „messiási-fantomkép”
- A Messiás fogalma
- Messiási váradalmak a judaizmusban

KRISZTUS FOGALOM A JÁNOS EVANGÉLIUMÁBAN

A Krisztus felismerése és a belé vetett hit témája az egész evangélium lehangsúlyosabb üzenete. A szerző a leírás célját is ebben határozta meg:

„hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus”

Az egész könyv át van itatva a krisztusi utalásokkal, végig az a cél, hogy a közönség felismerje: A názáreti és a várt *Felkent* egy, és ugyanaz.

Jézus = Krisztus

Ebből következik, hogy nagy valószínűséggel a főpapi ima szövegében is találkozni fogunk velük.

A „MESSIÁSI-FANTOMKÉP”

János evangéliumában észlelt jelenséget neveztem el így.

A fantomkép egy azonosítandó személy fontos tulajdonságait lerajzolva, ábrázolva áll össze, és így segít az adott illetőt élőben felismerni. Ez az evangéliumban a következőkben látszik meg:

- Határozott elképzelés a „laikus” nép részéről is
- Igyekezet az azonosításra
- szinte kivétel nélkül a „ὁ” határozott névelővel szerepel a Χριστός kifejezés
- a „ὁ” magukon a fogalmakon túl, egy személyre mutat
- a „ὁ” általánosan ismert személyre való utalást is jelenthet
- fogalom értelmezésének és részletes magyarázatának a hiánya
- A szerző célja az azonosítás, nem a „fantomkép” megrajzolása

A MESSIÁS FOGALMA

A *Krisztus* (Χριστός) és a *Messiás* (Μεσσίας, מֶשִׁיחַ) szavak és a hozzájuk fűződő várakozás eredete. A jelentésük: Felkent

- A felkenés aktusa elkülönítésre, felszentelésre szolgált
- Papok, próféták és királyok beiktatásakor alkalmazták
- Mindegyikhez fűződik ígéret az ószövetségben, ebből alakult ki a messiási várakozás, valamint azok sokszínűsége

MESSIÁSI VÁRADALMAK A JUDAIZMUSBAN

A negyedik evangélium nagyon sok közös pontot mutat a judaizmussal, amelynek vizsgálata az Ószövetség jobb megértésében is segítséget nyújt.

Értelmezésbeli iránymutatás:

- A Tóra nem csupán törvény, hanem JHVH tökéletes kijelentése
- Társító gondolkodás

Messiás személyére vonatkozó iránymutatások. A legtöbb messiási váradalomban két közös pont figyelhető meg:

- Mózes személyét veszi alapul
- Szorosan kötődik a Tórához

A MESSIÁS MÓZESI ANALÓGIÁJA

A főpapi ima szövegében nagyszámú burkolt utalás rejlik Mózes személyére, ami Jézus messiási mivoltára mutat rá. Ez az alábbi tényekből következik:

- János jól ismerte az Ószövetséget
- János sokszor utal burkoltan az Ószövetségre
- János célja az, hogy felmutassa: Jézus = Krisztus
- Az Ószövetségben és a judaizmusban is Mózes személyéhez kötődik a várt *Felkent*

A MESSIÁS MÓZESI ANALÓGIÁJA

Mózesre utaló forma:

- A testamentum műfajához való kötődés
- Áldásokat és jókívánságokat kifejező imádság
- Végrendelet

Amire egyértelműen utal: Mózes halála előtti éneke a Deuteronomium végéről

A MESSIÁS MÓZESI ANALÓGIÁJA

Mózesre utaló tartalmi motívumok:

tulajdonság	kifejezés	Mózes	igehely	Jézus	igehely
Isten küldte	ἀποστέλλω	„elküldelek téged...”	Exodus 3,10	„Te küldtél engem.”	János 17, 8b
a megbízott munkának a végzése	ποιέω	„cselekedék Mózes, a mint parancsolta az Úr”	Exodus 7, 6	„a munkát, amelyet reám bízta, hogy végezzem”	János 17, 4b
rábízott emberek	ἄνθρωποι/ λαός	„az én népemet”	Exodus 3, 10	„az embereknek, akiket e világból nekem adtál”	János 17, 6a
rábízott beszédek	ῥῆμα	„...adod majd az én beszédeimet”	Exodus 4, 15	„ama beszédeket, amelyeket nekem adtál”	János 17, 8a
Isten kijelentése az emberek számára	φανερῶ/ ἀναγγέλλω	„hogyan megjelentsem néktek az Úr beszédét”	Deuteronomium 5, 5	„megjelentettem a te nevedet”	János 17, 6a
munka teljesítése	τελειῶω/ ποιέω	„...amelyeket véghez vitt Mózes”	Deuteronomium 34, 12b	„elvégeztem a munkát...”	János 17, 4a
Isten dicsőítése	δοξάζω	„...én Istenem, őt dicsérem”	Exodus 15, 2	„Én dicsőítettem téged...”	János 17, 4

A MESSIÁS MÓZESI ANALÓGIÁJA

Azzal, hogy Jézus az imádság közben Mózeszt idézte a hallgatósága elé, tanítani akart. Ebben juttatta kifejezésre, hogy miként tekint saját magára és a küldetésére. Mózes analógiáját használta fel arra, hogy rámutasson saját messiási mivoltára. Ennek érdekében sokszor hasonlítja magát Mózes személyéhez, de többször rámutat arra is, hogy nagyobb nála.

*„Prófétát támasztok nékik az ő atyjokfiai közül,
olyat mint te, és az én ígéimet adom annak
szájába, és megmond nékik mindent, a mit
parancsolok néki.”*

Deuteronomium 18,18